

צבי קן-תור ועמית עכו: אשרות לניוד מומחים לישראל

פרק ד'

אכיפה וענישה

פרק ד'

אכיפה וענישה*

4.1 רקע

עובד זר הוא מי שאינו אזרח או תושב ישראל, המועסק בתחומי המדינה, לרבות תושב יהודה ושומרון. חל איסור להעסיק עובד זר ללא היתר העסקה כדין, שניתן על ידי רשות האוכלוסין וההגירה.

עבירה על חוק עובדים זרים עלולה לפגוע הן בעובדים הזרים עצמם, העלולים להסתכן בהרחקה מישראל, והן במדיניות ההעסקה ובאינטרסים הכלכליים שעליהם מבוסס החוק.

בשנים האחרונות ניכרת מגמה של הגברת אכיפתו של חוק עובדים זרים. זאת בשל התופעה של העסקה שלא כדין של עובדים זרים בכל ענפי המשק.

על פי דו"ח סיכום נתוני זרים בישראל מרשות האוכלוסין וההגירה לשנת 2025¹, חל גידול משמעותי בשנה זו במספר העובדים הזרים החוקיים, אשר הגיע לשיא של 189,562 עובדים בסוף השנה - גידול של כ- 21% בתוך שנה וכ- 70% בתוך שנתיים.

* פרק זה נכתב על ידי עו"ד דניאל אספירו.

¹ https://www.gov.il/BlobFolder/generalpage/foreign_workers_stats/he/external-data-summary-edition-for-2025.pdf

לפי דבריו של מנכ"ל רשות האוכלוסין וההגירה דאז, פרופסור שלמה מור-יוסף, "ישראל היא מדינה מבוקשת לעובדים זרים בגלל השכר הגבוה והתנאים הטובים. עם זאת, ישראל לא תאפשר את הגעתם של עובדים זרים שלא בהסכמים דו-צדדיים".

על פי דו"ח סיכום נתוני זרים בישראל, נכון לסוף שנת 2025, שהו בישראל כ-38,021 זרים באופן בלתי חוקי. הכוונה היא לזרים אשר נכנסו לישראל עם אשרת תייר, ונותרו בה ללא אשרה בתוקף.

נוסף על כך, בסוף שנת 2025 שהו בישראל 17,828 מסתננים, קרי, אנשים שנכנסו לישראל שלא כדין, דרך הגבול, רובם ללא מסמכי זיהוי. נתון זה מהווה ירידה של כ-9.8% ביחס לשנת 2024 (בין היתר מיציאה מרצון של 2,815 מסתננים ממדינות אפריקה)²

הגברת האכיפה בתחום זה נועדה לשמור על המדיניות הכלכלית של מדינת ישראל ולהקטין את ממדי האבטלה.³ אחת מהנחות היסוד של המדיניות הכלכלית היא כי העסקת עובדים זרים עלולה לפגוע בתנאי העסקתם של עובדים ישראלים

² ראה ה"ש 1

³ ראו דברי הסבר להצעת חוק עובדים זרים (תיקון מס' 14) (העסקה שלא כדין – הגברת האכיפה), התש"ע-2010; רשות האוכלוסין וההגירה, הלשכה המשפטית "שיקולי תביעה שישקלו עובר להגשת כתבי אישום במקום הטלת קנס מנהלי מינהליות לפי חוק עובדים זרים, התשנ"א-1991 ובהמשך להנחיה 5.2.3 להנחיות היועץ המשפטי לממשלה: נוהל והנחיות להפעלת חוק העבירות המנהליות, התשמ"ו-1985" (18.1.2012) זמין ב-
https://www.gov.il/BlobFolder/unit/legal_department/he/%D7%A0%D7%95%D7%94%D7%9C%20%D7%95%D7%94%D7%A0%D7%97%D7%99%D7%95%D7%AA%20%D7%9C%D7%94%D7%A4%D7%A2%D7%9C%D7%AA%20%D7%97%D7%95%D7%A7%20%D7%94%D7%A2%D7%91%D7%99%D7%A8%D7%95%D7%AA%20%D7%94%D7%9E%D7%A0%D7%94%D7%9C%D7%99%D7%95%D7%AA.pdf (נדלה ביום 15.5.2018) (להלן: שיקולי תביעה בעבירות מינהליות); בג"ץ 9722/04 פולגת ג'ינס בע"מ נ' מדינת ישראל (ט"ז כסלו התשס"ז, 7.12.2006).

המתחרים ב"עבודה זולה", אשר, בסופו של יום, מובילה לפגיעה בתנאי העסקתם של העובדים הישראלים, ומכאן גם לגידול באבטלה.

חוק עובדים זרים נחקק גם כדי להבטיח לעובדים הזרים תנאי העסקה הוגנים. דבר זה הוא נגזרת של שמירת הוראות חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו. עובדים זרים, בייחוד אלה אשר שהייתם בישראל אינה חוקית, הם קבוצה מוחלשת, אשר עלולה להיות חשופה לניצול. לכן יש צורך לוודא כי המעסיקים שומרים על זכויותיהם של העובדים הזרים⁴ במהלך עבודתם בישראל.⁵

לדעת המחברים, חוק עובדים זרים אינו מבחין הבחנה מפורשת בין עובדים זרים בעלי היתר כדין לבין עובדים זרים בלתי חוקיים, ולבין מומחים זרים, אשר שכרם והשכלתם הגבוהים מבטיחים כי יוכלו להגן על זכויותיהם, וכי לא יגרמו תחרות לא הוגנת למומחה הישראלי אשר פעמים רבות הם משלימים אותו. על כן, ראוי לשקול לעגן הבחנה זו בחוק עובדים זרים וכן בכל נגזרותיו.

בינואר 2010⁶ התקבלה החלטת ממשלה אשר נועדה לתת מענה על מגוון בעיות בתחום העסקת עובדים זרים. הממשלה קבעה בהחלטה זו, בין היתר, כי יש להגביר את האכיפה כלפי מעסיקי עובדים זרים שלא כחוק, וכן להגביר את המודעות הציבורית בעניין זה.

בשנת 2012 תוקן חוק עובדים זרים, ונקבע כי הקנס המינהלי לעבירה של העסקת עובד זר ללא היתר עבודה, הוא כפל הקנס המינהלי. בשנת 2020⁷ הטיל

⁴ בג"ץ 6942/19 מיכאיל צבאנו נגד שר הפנים (כ"ג בתמוז התשפ"ג 12.7.2023)

⁵ ע"פ (ארצי) 13/07 ניר עם כהן ירקות אגודה שיתופית חקלאית בע"מ נ' מדינת ישראל – משרד התעשייה המסחר והתעסוקה (י"ז אלול התש"ע, 6.9.2009) (להלן: "עניין ניר עם כהן ירקות").

⁶ החלטה 1274 של הממשלה ה-31 "מדיניות הממשלה בתחום עובדים זרים – המשך הדיון" (24.1.2010).

⁷ הע"ז (תל אביב) 21516-02-19 - מדינת ישראל נגד אוסנת כהן (ט"ז שבט התש"פ, 11.2.2020)

בית הדין לעבודה בתל אביב קנסות בסך 52,000 שקלים בגין העסקת עוזרת בית זרה.

כמו כן, בשנת 2025 נפתחו 515 תיקי אכיפה נגד מעסיקי עובדים, כאשר הוגשו 47 כתבי אישום,⁸ עלייה של 38.5% מכמות התיקים שנפתחו בשנת 2024. מגמה זאת משקפת, בין היתר, חזרה לפעילות אכיפה רציפה לאחר שבשנה הקודמת הייתה מוגבלת בשל השפעות המלחמה. כמו כן, הוטלו 574 קנסות על מעסיקי זרים בגין הפרות של חוק עובדים זרים בסכום כולל של כ-6.1 מיליון ₪ לעומת כ-4.4 מיליון ₪ בשנת 2024.

מספר כתבי האישום שהוגשו כנגד מעסיקי זרים בשנת 2025 עמד על 47 לעומת 36 כתבי אישום בשנת 2024. החמרת האכיפה והענישה באו לידי ביטוי בהגדלה מהותית של גובה הקנס המינהלי המוטל בגין העסקת עובדים זרים. בשנים האחרונות הנהיגה פרקליטות המדינה מדיניות מחמירה אף יותר⁹ אשר באה לידי ביטוי, בהגשת כתבי אישום יוזמים נגד מעסיקים של עובדים זרים, חלף הטלת קנסות מינהליים. זאת גם כאשר מדובר היה בתקופות העסקה קצרות יחסית.¹⁰

מדיניות זו אף קיבלה ביטוי גם בפסיקת בית המשפט העליון, אשר הדגישה כי העסקה בלתי חוקית של עובדים זרים היא עבירה חמורה, ועל כן יש להפעיל את הכוח ההרתעתי והמונע של עונש פלילי נגד מעסיקים.¹¹

⁸ רשות האוכלוסין וההגירה, האגף לתכנון מדיניות, נתוני זרים בישראל – סיכום שנת 2025 <https://www.gov.il/BlobFolder/reports/foreign-data-summary-editionn-2025/he/external-data-summaryy-editionn-for-2025.pdf>

⁹ "נוהל והנחיות להפעלת חוק העבירות המינהליות" הנחיות היועץ המשפטי לממשלה" 4.3041 (29.6.2011).

¹⁰ ת"פ (אזורי ת"א) 5745-02-15 **מדינת ישראל נ' מיוחס** (י"ז תמוז התשע"ה, 4.7.2015) (להלן: "עניין מיוחס").

¹¹ סעיף 15 לחוק העבירות המינהליות, התשמ"ו-1985; עניין **מיוחס** לעיל ה"ש 10; שיקולי תביעה בעבירות מינהליות לפי חוק עובדים זרים, לעיל ה"ש 2; רע"פ 5198/01 **חטיב נ' מדינת ישראל**, פ"ד נו(1) 769 (כ"ז אב התשס"א, 16.8.2001), וכן רע"פ 10556/03 **סעדיה נ' מדינת ישראל** (ז' טבת התשס"ה 19.12.2004).

הגברת האכיפה של חוק עובדים זרים חלה על העסקת עובדים זרים בכל תחום במשק: סיעוד, בניין, חקלאות, מומחים זרים, ונגקטת אף כלפי העסקת עובד זר במשק בית פרטי, וכן כלפי חברות, ללא יוצא מן הכלל. על רקע התפתחות זו, הרחיב המחוקק את מערך האכיפה והענישה הקבוע בחוק עובדים זרים, כמפורט להלן.

4.2 סוגי עבירות

חוק עובדים זרים מגדיר, בין היתר, את תנאי העסקתו של העובד הזר, את אופן קבלת ההיתר, וכן את חובותיו של המעסיק כלפי העובד הזר וכלפי הרשויות. חוק עובדים זרים קובע את העבירות, את סמכויות הפיקוח ואת הסנקציות החלות בגין העסקה שלא כדין של עובדים זרים, וכן בגין הפרת תנאי ההעסקה הקבועים בחוק. חוק עובדים זרים חל הן על העסקה באמצעות אדם פרטי, והן על העסקה אשר בוצעה בעסק או במשלח יד.

אחת העבירות המרכזיות בחוק עובדים זרים היא העסקת עובד זר ללא היתר עבודה כדין, או העסקה של מי שאינו רשאי לעבוד בישראל מכוח חוק עובדים זרים. החוק מתייחס להפרת הזכויות התעסוקתיות, הסוציאליות, והאישיות של העובדים הזרים. בין העבירות הללו אפשר למנות: העסקת עובד זר ללא ביטוח רפואי, ללא חוזה עבודה מתאים, ללא הסדרת מגורים הולמים, אי-תשלום דמי ביטוח לאומי, ניכויים משכר העבודה שלא על פי חוק וכן אי-מתן זכויות נלוות לעובד הזר. הפרת הזכויות של העובדים הזרים המנויות בחוק גוררת סנקציות אזרחיות ופליליות נגד המעסיק, נושא המשרה בתאגיד, ובנסיבות מסוימות נגד מזמין העבודה או בעל המקרקעין שבהם בוצעה ההעסקה.

על פי החוק, בנסיבות מסוימות עשוי גם מזמין העבודה להיחשב כמעסיק לצורך האחריות לפי חוק עובדים זרים, גם אם הביצוע בפועל של העבירה נעשה על ידי קבלן משנה או צד שלישי. במילים אחרות, חוק עובדים זרים מטיל חובות פוזיטיביות של מעסיק, גם כאשר מדובר "בהעסקה עקיפה" באמצעות צד שלישי.

במקרים כאלה על "המעסיק העקיף" לבצע, מיוזמתו, בדיקה של חוקיות העסקתו של העובד הזר,¹² ושל תנאיו.¹³

בתי הדין לעבודה (אזורי וארצי) יישמו את הלכת בראשי ופיתחו אותה:

(א) חובת בדיקה יזומה - אין פטור בהסתמכות על קבלן. האחריות לוודא כי ההעסקה אכן מתבצעת באופן חוקי מוטלת על כתפיו של המעסיק בפועל והוא אינו יכול לפטור עצמו ממנה בגלגולה לפתחו של קבלן כוח האדם בלבד.

(ב) איסור "גלגול" האחריות - אין לפטור מחבות את המעסיק בפועל על ידי גלגולה של ההעסקה על אחר.

(ג) תכלית החוק ומניעת עקיפתו - גם מזמין עבודה ייחשב כ"מעביד" של עובדים הנמצאים בשטח הנכס שבבעלותו ומבצעים עבודות למענו - עמדה העולה בקנה אחד עם תכליתו של חוק עובדים זרים ועם המטרה להתמודד עם תופעת ההעסקה הבלתי חוקית.

(ד) היסוד הנפשי - "עצימת עיניים" - הפסיקה קובעת במפורש כי היסוד הנפשי הנדרש להרשעה לפי סעיף 2 לחוק עובדים זרים, התשנ"א-1991, הוא מודעות, המתקיימת גם במקרה של "עצימת עיניים".

משמעות הדברים היא כי על המעסיק לוודא, בין היתר, קיומם של היתר עבודה תקף, ביטוח רפואי ועמידה בדרישות החוק לעניין מגורים ותשלום שכר. זוהי הרחבה של חובת הזהירות אשר מטילה אחריות פלילית על צד שלישי. לדעת המחברים, מתעוררות שאלות חוקתיות ומידתיות ביחס להרחבת האחריות הפלילית על צדדים שלישיים.

¹² ת"פ (אזורי נצ') 1038/03 מדינת ישראל משרד התמ"ת נ' אפוק שיא צפויי ריצפה בע"מ (ט"ז אדר התשס"ו, 16.3.2006).

¹³ רע"פ 2217/12 - מדינת ישראל נגד זלמן בראשי ואחיו בעמ ואח [י"ד אדר התשע"ג, 24.2.2013] (להלן: "בראשי").

חוק עובדים זרים מטיל אחריות פלילית גם על נושא משרה בתאגיד. החוק קובע כי אם נעברה עבירה על ידי התאגיד, יראו את נושא המשרה כאחראי באופן ישיר ועצמאי לביצוע העבירה. הרכיב העובדתי של עבירה זו הוא מחדל של היעדר פיקוח, או אי-מניעת התנהגות עבריינית של גורמים אחרים בתאגיד או מחוצה לו. המשמעות היא כי אם מתבצעת עבירה על חוק עובדים זרים, תהיה לנושא המשרה אחריות פלילית על כל המשתמע מכך. זאת גם אם לא נושא המשרה הוא שעבר באופן ישיר את העבירה, וגם אם התאגיד אינו אחראי¹⁴ לביצוע העבירות המקבילות.¹⁵ כלומר, אחריותו של נושא המשרה היא אחריות אישית ונפרדת, ואינה תלויה בהכרח בהרשעת התאגיד.

לדעת המחברים, ההסדר הקבוע בסעיף 5 לחוק מקרב את אחריותו של נושא המשרה למודל של אחריות קפידה, שכן ניתן להטיל עליו אחריות גם כאשר לא ביצע את העבירה בעצמו, ואף אם לא הייתה לו מודעות בפועל לביצועה.

לדעת המחברים נדרש דיון נוסף במדיניות הפרקליטות להעמיד לדין את המנהלים הבכירים בתאגיד ולא את אלו אשר הופקדו בפועל על הנושא. גם כאן מתעוררות שאלות של הפרת זכויות יסוד ושל מידתיות.

4.3 יסודות העבירה

במשפט הפלילי נטל השכנוע מוטל על התביעה. התביעה נושאת גם בעול הוכחת האשמה. על התביעה להוכיח כי התקיימו היסוד העובדתי והנפשי. זאת באמצעות הצגת חומר ראיות אשר יש בו כדי להוכיח את כל יסודות העבירה, מעבר לספק סביר.¹⁶

¹⁴ עניין ניר עם כהן ירקות, לעיל ה"ש 5.

¹⁵ ראה ה"ש 13 לעיל.

¹⁶ הע"ז (אזורי ת"א) 1896-08 מדינת ישראל משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה נ' די. סי. אס חב לבניין ("ב טבת התשע"ד, 15.12.2013).

4.3.1 יסוד עובדתי

כחלק מהוכחת המסכת העובדתית על התביעה להוכיח מעל לספק סביר, בין היתר, את כל אחד מן הרכיבים העובדתיים הרלוונטיים הבאים (רשימה חלקית):¹⁷

- ✖ זהותם של העובדים הזרים;
- ✖ היעדר היתר עבודה בתוקף ביחס לכל אחד מהם;
- ✖ זיהוי האתר שבו התגוררו העובדים;
- ✖ קיומם של יחסי עובד-מעביד בין הנאשם לבין העובד הזר;
- ✖ חוקיות פעולות החיפוש והכניסה לחצרים, ככל שבוצעו פעולות כאמור;

על אף החובה להצגת הוכחות מעל לספק סביר, עם השנים הרחיבה הפסיקה את האופן שבו ניתן להוכיח את יסודות העבירה, ובכך הקלה במידה מסוימת על התביעה. כך למשל, קבעו בתי המשפט כי עצם העובדה שמומחה זר נמצא במקרקעין השייכים למעסיק, עשויה להוות אינדיקציה לקיומם של יחסי עובד-מעביד, בין הנאשם למומחה הזר.¹⁸

הפסיקה הרחיבה את הפרשנות ליחסי עובד-מעביד לצורך חוק עובדים זרים, וקבעה כי במקרים מסוימים גם התקשרות ישירה או עקיפה באמצעות קבלן עם עובד זר שאינו רשאי לעבוד בישראל עשויה להקים אחריות כלפי מזמין העבודה או בעל החצרים.

¹⁷ עניין ניר עם כהן ירקות, לעיל ה"ש 5.

¹⁸ עניין ניר עם כהן ירקות, לעיל ה"ש 5; ע"פ (ארצי) 34770-05-10 שרשבסקי נ' מדינת ישראל – משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה (ח' תשרי התשע"ב, 6.10.2011); הע"ז (אזורי ת"א) 41384-08-10 מדינת ישראל נ' מוסאיוף (כ"ד אייר התשע"ד, 24.5.2014).

כתוצאה מכך, כל התקשרות ישירה או עקיפה (דרך קבלן) עם עובד זר אשר על פי החוק לא רשאי לעבוד, מקימה יחסי עובד-מעביד, בין כל עובד הנמצא בחצרים¹⁹ לבין בעלי החצרים.²⁰ לדעת המחברים, פרשנות זו מעוררת קושי חוקתי נוכח הפגיעה האפשרית בעקרונות יסוד של המשפט הפלילי, אולם למיטב ידיעתנו טרם ניתנה הכרעה מפורשת של בית המשפט העליון בסוגיה זו.

4.3.2 יסוד נפשי

היסוד הנפשי הנדרש לשם הרשעה בעבירות לפי חוק עובדים זרים הוא מחשבה פלילית מסוג "מודעות" אשר יכולה להתקיים גם במצב של "עצימת עיניים".²¹ כלומר על התביעה מוטלת החובה להוכיח, לכל הפחות, שהנאשם חשד בפועל, או היה עליו לחשוד (במקרה כזה יש להפריך את החשד על ידי דרישה מן העובד הזר של מסמכים מזהים, לרבות היתר שהייה בישראל כחוק),²² בקיום נסיבות המקיימות את העבירות המיוחסות לו, ושהוא נמנע מלברר אותן.

למשל, מספיק יהיה להוכיח כי המעסיק ידע בפועל שמדובר בעובד זר. זאת בשונה מעבירות רגילות, שבהן יש צורך להוכיח כוונה פלילית, לרבות מודעות לטיב המעשה, לקיום הנסיבות, ולאפשרות גרימת הנזק עקב המעשה.

לדעת המחברים, ההסדר המשפטי הקיים מקל באופן משמעותי על התביעה בהוכחת יסודות העבירה והרשעת מעסיקים. הקלה זו באה לידי ביטוי, בין היתר,

¹⁹ ראה ה"ש 13 לעיל.

²⁰ סעיף 4 לחוק עובדים זרים, ע"פ (ארצי) 29/09 יונסוף נ' מדינת ישראל (י"ז סיון התש"ע, 30.5.2010).

²¹ ע"פ 538/89 ורשבסקי נ' מדינת ישראל, פ"ד מד(2) 870 (ה' תמוז התש"נ, 28.6.1990); הע"ז (אזורי ת"א) 41322-08-10 מדינת ישראל נ' חדוות הורים בע"מ (י"ט אב התשע"ב, 7.8.2012).

²² ע"פ 26/05 מדינת ישראל-משרד התעשייה המסחר והתעסוקה נ' מקסימום מסעדות בע"מ (י"ב תמוז התשס"ז, 28.6.2007).

באפשרות להסתמך על טענת עצימת עיניים ובמקרים מסוימים על אחריות מסוג אחריות קפידה.

4.4 ענישה

4.4.1 הליך פלילי והגשת כתב אישום

בעבר נענשו על עבירות של העסקה שלא כדין באמצעות קביעתן כעבירות מינהליות. בעקבות כך הסתכמו העונשים בעקבות ההרשעות בהטלת קנס כספי מינהלי. עם השנים, מצאו הרשויות כי הטלת קנס מינהלי אינה מהווה גורם מרתיע במידה מספקת. זאת כיוון שהיו מעסיקים אשר חזרו ועברו עבירות מאותו הסוג, חרף הקנסות שהוטלו עליהם.

כיום יש לתובע סמכות להגיש כתב אישום פלילי בגין עבירה מינהלית חלף הטלת קנס מינהלי.²³ עקב כך נעשה שימוש נרחב מבעבר במנגנון של הגשת כתב אישום. זאת גם כאשר מדובר בעבירה ראשונה, ובתקופת העסקה קצרה.

בהליך הפלילי מושתים על המורשעים קנסות גבוהים של עשרות אלפי שקלים בגין ביצוע העבירות, עונשי מאסר על-תנאי וכן עונשי מאסר בפועל, אשר בנסיבות מסוימות לא ניתן יהיה לרצותם בדרך של עבודות שירות. למשל, בעניין רע"פ טורשאן נגד מדינת ישראל²⁴, נגזרו על המערער 55 ימי מאסר בפועל בגין הלנה והעסקה של עובד זר שלא כדין. עם זאת ולנוכח כמות ימי המאסר, בית המשפט הציע לשקול את האפשרות שהמערער ירצה את עונש המאסר בעבודות שירות. לעצם ההרשעה בפלילים יש תוצאות משמעותיות ונרחבות הרבה מעבר לעונש.

²³ סעיף 15 לחוק העבירות המינהליות.

²⁴ רע"פ 6831/09- פואד טורשאן נגד מדינת ישראל (ט"ז תמוז התשע"א, 18.7.2011) (להלן: "טורשאן").

4.4.2 קנס מינהלי

בשנת 2012 הוגדלו הקנסות המינהליים, כך שהעסקת עובד זר ללא היתר עבודה עשויה להביא להטלת קנס מוגדל בסך 116,000 ש"ח, או לעונש של עד שנת מאסר.²⁵ כאשר העבירה מתבצעת על ידי אדם פרטי, שלא במסגרת עסק או משלח יד, סכום הקנס המוגדל עומד על 58,000 ש"ח.

בשנים האחרונות ניכרת מגמה של הטלת קנסות בסכומים הולכים וגדלים. כך למשל, בפסק דין **שטראוס**,²⁶ נקבע כי העסקת עובדים זרים היא עבירה חמורה, בעלת השלכות חברתיות ומוסריות אשר בבסיסה עומד מניע כלכלי מובהק, ולכן, כדי שהאכיפה תהיה אפקטיבית, יש להטיל סנקציה כספית בשיעור משמעותי. בית הדין גזר על הנאשמת בגין העסקה שלא כדין, ובגין העסקה ללא ביטוח רפואי לשני עובדים זרים, קנס בסך של 106,000 ש"ח, כאשר עבירות אלה בוצעו שלא כחלק מעסק.

במקרה אחר,²⁷ בית הדין האזורי לעבודה חיפה הטיל על נאשמת 3, חברת ג'י.סי.אמ.ג'י, קנס בסך 185,000 ₪ בגין העסקת עובדים זרים ללא היתר וללא ביטוח רפואי, וקנס נוסף בסך 40,000 ₪ בגין אספקת שירותי כוח אדם ללא היתר. על נאשם מספר 4, מר גולן, הוטל קנס בסך 50,000 ₪ בגין הפרת חובת הפיקוח, וקנס נוסף בסך 20,000 ₪. על נאשמת 5, חברת דנה זוהר, הוטל קנס בסך 185,000 ₪, ועל נאשם 6, מר מטר, קנס בסך 50,000 ₪ ו-20,000 ₪ נוספים.

²⁵ חוק עובדים זרים (תיקון מס' 15), התשע"ב-2012; סעיף 2 לחוק עובדים זרים, התשנ"א-1991.

²⁶ הע"ז (אזורי ת"א) 34050-02-15 מדינת ישראל נ' שטראוס (11.10.2015).

²⁷ ת"פ (חיפה) 18450-11-18 - מדינת ישראל - רשות האוכלוסין וההגירה נ' אורתם סהר הנדסה בע"מ (כ"ב ניסן התשפ"ד, 30.4.2024)

במקרה נוסף²⁸, הוטל על הנאשם 2 קנס בגובה 100,000 ₪ בשל הרשעתו בהפרת אחריות נושא משרה לפי סעיף 5 לחוק עובדים זרים, תשנ"א-1991. הנאשם הורשע בכמות גדולה של עבירות - 39 עבירות של הפרת אחריות נושא משרה ביחס להעסקה של 20 עובדים זרים שלא כדין ו-19 עובדים זרים ללא ביטוח רפואי.

בתיק נוסף²⁹, הורשעו הנאשמים, שהינם בני זוג, בהעסקת עובדת זרה ללא היתר. בית הדין הטיל על כל אחד מהנאשמים קנס של 60,000 ₪. בנוסף, הנאשמים יחתמו על התחייבות נוספת בסך 58,000 ₪ להימנע מעבירה דומה למשך 3 שנים. לצד הסנקציות המוטלות על המעסיקים, העסקה בלתי חוקית עשויה להביא גם להשלכות משמעותיות ביחס למעמדו של העובד הזר עצמו.

4.4.3 צו הרחקה לעובדים זרים

כאשר עובד זר נמצא עובד בחצרים של חברה ישראלית, מוצא נגדו, במקרים לא מעטים, צו הרחקה.

חוק הכניסה לישראל מקנה למשרד הפנים סמכות להרחיק עובד זר ששווה בישראל ללא רישיון ישיבה, על ידי מתן צו הרחקה. החוק קובע כי אותו אדם, עד ליציאתו מישראל או עד להרחקתו ממנה, יוחזק במשמורת אלא אם שוחרר בערובה.

כדי להבהיר את הדברים החזקה במשמורת משמעותה החזקה בבית מעצר. צו הרחקה עשוי להשפיע גם על האפשרות לשוב ולהיכנס לישראל בעתיד, בהתאם לנסיבות המקרה ולהחלטות הרשויות המוסמכות. נוסף על כך, במקרים מסוימים

²⁸ הע"ז (תל אביב) 21969-09-19 - מדינת ישראל נגד אל - דן שירותים אוטנטיים בע"מ (ט' אייר תשפ"ג, 30.4.2023)

²⁹ ת"פ (תל אביב) 38277-12-19 - מדינת ישראל נגד אילנית אציל, כ' חשוון תשפ"ג, 14.11.2022

עשויה להיווצר העברת מידע למדינות נוספות, דבר העלול לגרום לקשיים בכניסה לאותן מדינות.

4.5 נגד מי מוגש כתב האישום?

בדרך כלל, מוגש כתב האישום נגד התאגיד ונגד נושא משרה בכיר העומד בראשו. תאגיד לעניין זה ייחשב כחברה מקומית ישראלית, חברה זרה, או כל חברה אשר העניקה חסות להעסקת העובד הזר.

חוק עובדים זרים מגדיר בסעיף 5 מי הוא נושא משרה בתאגיד לצורך חבות באחריות פלילית על פי חוק זה. המדיניות כיום היא להעמיד לדין את מי שעומד בראש הדרג של הפירמידה בתאגיד, לרבות דירקטור או יושב ראש הדירקטוריון.

מדיניותה הנוכחית של רשות האוכלוסין היא כי הבכירים הללו יישאו באחריות הפלילית, גם באותם מקרים שבהם אינם צד ישיר לעבירה. זאת תוך ייחוס "חזקת ידיעה" או "חזקת עצימת עיניים". לטענת המחברים, תוצאה מעשית זו מצמצמת באופן משמעותי את הנטל המוטל על התביעה, הן ביחס להוכחת היסוד הנפשי והן ביחס לזיקה הישירה בין נושא המשרה לבין ביצוע העבירה. התוצאה, הבלתי נמנעת, היא הגשה בקלות רבה יחסית של כתבי אישום רבים נגד בכירים במשק הישראלי.³⁰

יש הטוענים כי מדיניות זו נובעת מתסכולן של רשויות המדינה בשל כישלונן המתמשך באכיפת החוק, וכי מדיניות זו אינה חוקתית ואינה מידתית. גישה זו טרם נבחנה בבתי המשפט.

³⁰ ביקורת זו באה לידי ביטוי במאמרו של עו"ד צבי קן תור "אחריות קפידה של נושא משרה בתאגיד בעבירות של חוק עובדים זרים" (טרם פורסם).

4.6 בית הדין האזורי לעבודה

עד לאחרונה, הייתה רק חלופה אחת להגשת כתבי האישום. תיקים בהליכים פליליים הקשורים לחוק עובדים זרים הוגשו בבית הדין האזורי לעבודה.³¹ על פסק דין של בית דין אזורי אפשר לערער לפני בית הדין הארצי. על פסיקותיו של בית הדין הארצי אין זכות ערעור אוטומטית. במקרים חריגים ובהתקיים תנאים מיוחדים, אפשר להגיש עתירה לבג"ץ.

4.7 בית הדין לעררים – בית הדין לאזרחות ומעמד

ביוני 2014 החל לפעול בישראל בית דין לעררים אשר משמש בית דין למעמד ותושבות. בית דין זה פועל כבית דין עצמאי אשר משמש ערכאה שיפוטית בעיקר על החלטות של רשות האוכלוסין וההגירה בענייני מעמד ואזרחות. אוכלוסיית היעד של בית הדין לעררים כוללת את מהגרי עבודה, מבקשי מקלט, עובדים זרים, מבקשי מעמד מכוח זוגיות, איחוד משפחות, הארכת אשרות של עובדים זרים, הארכת אשרות בענף הסייעוד מטעמים הומניטריים, צאצא של יהודי שלא חל עליו חוק השבות (למשל נין של יהודי) ועוד. אפשר לפנות לבית הדין לעררים רק לאחר מיצוי ההליכים ברשות האוכלוסין, לרבות ערר פנימי בתוך רשות האוכלוסין.³²

4.8 השלכותיה של הרשעה פלילית

הרשעה פלילית היא בעלת השלכות ארוכות טווח על מעמדו האישי, המקצועי והציבורי של המורשע. שנים לאחר ההרשעה, ואף לאחר שירצה את עונשו צפוי הרישום הפלילי להטיל צלו על המורשע.³³

³¹ התוספת השנייה לחוק בית הדין לעבודה, התשכ"ט–1969.

³² על בית הדין לאזרחות ועל מעמדו ראו להלן. **Error! Reference source not found.**

³³ סעיף 16(א) לחוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, התשמ"א–1981.

הרשעה פלילית פוגעת באפשרות השתלבותו של המורשע בשוק העבודה ובתפקידים ציבוריים בדרכים רבות ושונות. נמנה רק כמה מהן, בסדר חשיבות אקראי:

1. מניעה חוקית לכהן במשרות ציבוריות שונות;³⁴
2. מניעה מקבלת רישיונות לעיסוק במקצועות שונים כמו רפואה, עריכת דין,³⁵ ביטוח, ושמאות;
3. איסור על קבלת רישיון לנשיאת נשק;
4. קשיים צפויים בקבלת אשרות כניסה למדינות נוספות;

ייתכן ותחולנה הגבלות רבות נוספות.

נוסף על אמור לעיל הרי שהרשעה בפלילים פוגעת משמעותית בזכויות המנויות בחוקי־יסוד רבים, בהם הזכות לכבוד, הזכות לשם טוב, חופש העיסוק, פגיעה בזכות הקניין, וזכויות יסוד אחרות.

לדעת המחברים נדרש דיון נוסף במדיניות הפרקליטות להעמיד לדין את המנהלים הבכירים בתאגיד ולא את אלו שהופקדו בפועל על הנושא. גם כאן מתעוררות שאלות של הפרת זכויות יסוד של המנהלים ושל מידתיות.

4.9 אחריות קפידה של נושא משרה בעבירות על חוק עובדים זרים – עמדת המחברים

חוק עובדים זרים מגדיר בסעיף 5 מי הוא נושא משרה בתאגיד לצורך חבות באחריות פלילית על פי חוק זה. המדינה ובתי המשפט נוקטים גישה מרחיבה מאוד

³⁴ סעיף 6(ג) לחוקי־יסוד: הממשלה; סעיף 120(8) לפקודת העיריות [נוסח חדש].

³⁵ סעיף 44 לחוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א–1961.

שלפיה נושא משרה הוא, בין היתר, מי שעומד בראש הפירמידה בתאגיד, כלומר יושב ראש הדירקטוריון, חברי הדירקטוריון ואנשי משרה בכירים.

4.9.1 המצב הנוכחי

מדיניותה הנוכחית של רשות האוכלוסין היא כי הבכירים הללו יישאו באחריות הפלילית, גם אם אינם צד ישיר לעבירה, תוך ייחוס חזקת ידיעה, או חזקת עצימת עיניים.

לדעת המחברים גישה זו אינה ראויה, לא רק מן הבחינה המוסרית, אלא גם מן הבחינה המשפטית, מן הבחינה העובדתית ומבחינת הצדק. נושאי משרה בדרג בכיר אמורים להתוות את המדיניות ולפקח עליה. זאת כאשר הביצוע מופקד בידי דרגים ניהוליים נמוכים יותר. אחריותו של דירקטוריון צריכה להצטמצם לכדי אחריות מיניסטריאלית בלבד, ולא לחול במקרים של אחריות ישירה למעשים. שכן, כחלק מתפקידו הבכיר, הדירקטור אחראי על קביעת אסטרטגיה, התוויית מדיניות ופיקוח. נוסף על כך לדעת המחברים את הדרג הניהולי-ביצועי יש לתבוע על פי הדין הפלילי, ולכל הפחות להוכיח כי היה להם חלק ממשי במעשה.

לדעת המחברים, הטלת אחריות על נושא משרה בכיר מכוח סעיף 5 לחוק עובדים זרים, כאשר בפועל לא מוטלת אחריות על מי שביצע בפועל את העבירה, נוגדת גם לעיקרון הדין הפלילי של "שותפות לדבר עבירה".³⁶ עיקרון זה קובע, בין השאר כי אי-אפשר להעמיד לדין שותף אחד לדבר עבירה בתוך אי-העמדה לדין של השותף האחר לדבר העבירה. נוסף על כך, עקב עיקרון "מקל וחומר" אי-אפשר לקבל מצב שבו מעמידים לדין את השותף הזוטר, ולא מעמידים לדין את השותף הבכיר לאותו דבר עבירה.

על כן, בעבירות מסוג אחריות קפידה, יכולות להתקיים נסיבות המצדיקות ביטול הרשעה על פי הנסיבות האישיות של כל מקרה לגופו. המחברים סוברים כי נגרם חוסר צדק כאשר מתייחסים באופן שווה לאנשים שונים. זאת כיוון שברור

³⁶ סעיף 29 לחוק העונשין.

לכל כי חומרת הפגיעה תהיה שונה. כך למשל, הרשעה בפלילים של דירקטור בכיר אשר מעורב גם בחיים הפוליטיים יכולה למנוע ממנו את האפשרות להמשיך בכך.

לדעת המחברים, כאשר מדובר בנושא משרה בכיר אשר ממוקם קרוב לראש הפירמידה בתאגיד, יש לשקול היטב לפני העמדתו לדין והרשעתו בעבירות קפידה, זאת בשל הפגיעה הקשה, הרבה יותר מן הממוצע, הנגרמת לו. לא פעם עולה הרשעת נושא משרה בכיר בפלילים עד כדי פער בלתי נסבל בין התועלת שצומחת לחברה, והאינטרס הציבורי הכרוך מקיומה של הרשעה, לבין הנזק הבלתי מידתי אשר נגרם לנושא המשרה הבכיר. במקרים מסוג זה על בית המשפט לשקול גם את ההגנה לה ראוי נושא המשרה, על זכויות היסוד הבסיסיות שלו, ולאזן בין חומרת העבירה לחומרת העונש.

כך למשל, במקרה של כתב אישום אשר הוגש נגד יושב ראש דירקטוריון של גוף כלכלי מוביל בישראל, בית הדין האזורי לעבודה קיבל את טענת הנאשם כי עקב הנסיבות האישיות אשר היו במקרה זה, ביחס לאופי העבירה, לעברו האישי, ולנסיבות המקלות שבהן בוצעה, מוצדקת הימנעות מהרשעה. זאת על אף, או אולי דווקא בזכות, שנושא המשרה בחר להודות בעבירה בלי לנסות לבטל את כתב האישום נגדו, ובלי לנסות להטיל את האשמה על דרג נמוך יותר. זוהי החלטה נדירה מאוד. זאת בייחוד בהתחשב שהיא התקבלה שלא בעסקת טיעון, אלא למרות התנגדות התביעה, ולאחר שהנאשם הודה.

מדיניותו הנוכחית של המחוקק באמצעות רשות האוכלוסין והפרקליטות, של העמדה לדין רק של אותם גורמים אשר אינם בעלי "כוונה פלילית" ואשר את "המעשה" הנחשב פלילי לא עשו בעצמם, תוך אי-העמדה לדין את אלה שעשו אותו בפועל, אמורה, לטענת המחברים, להיבחן בכמה מבחנים משפטיים בסיסים אשר מבוססים על חוקי היסוד הקיימים בישראל.

לכאורה נראה כי מדיניות זו של רשויות המדינה נובעת מתסכולם של הרשויות עקב אי-יכולתן לאכוף בעצמן את החוק, ורצונן להטיל את האחריות על מישהו אחר, תוך התנערות מחלקן ומאחריותן לחטא הקדום. לדעת המחברים מצב זה הוא הגרוע מכל, כאשר הרשות המבצעת בכללותה מביאה להרשעת אחרים בשל תסכולה על חוסר יכולתה לטפל כיאות בבעיה מסוימת שנוצרה עקב מחדליה.

ראוי לזכור כי בעבירות קפידה בתחום התעבורה מוטלת האחריות על הנהג שביצע את העבירה, בתוך מתן פטור לרשויות המדינה מן הצורך להוכיח כוונה פלילית. מעין קיום חזקת כוונה, זאת כאשר את המעשה עשה הנאשם במו ידיו. במקרה של חוק העסקת עובדים זרים, נתנה המדינה לעצמה פטור גורף רב יותר. כאן נטלו רשויות המדינה לעצמן פטור הן מן הצורך להוכיח כוונה פלילית, והן מן הצורך להוכיח מעשה פלילי.

אולי מן הראוי להטיל על רשות האוכלוסין ועל הפרקליטות להוכיח לפחות מי היה המנהל הישיר אשר קיבל את ההחלטה על העסקת העובד הזר ללא היתר, ומה היה הכשל של אותו מנהל בכיר בפיקוח על אופן הביצוע.

לדעת המחברים המדיניות הנכונה, המאוזנת והראויה היא להעמיד לדין את האדם שהחליט על קבלת המומחה הזר לעבודה. זאת גם אם לא הייתה לו כוונה לביצוע מעשה לא חוקי. את נושא המשרה אפשר יהיה להעמיד לדין רק אם לא הפעיל פיקוח סביר, או אם הוכחה עצימת עיניים, או אם הסכים לפעולה. אם הדבר הוסתר ממנו, נוצר מצב קיצוני של אחריות פלילית, על מקרה שבו לא הייתה לנאשם כוונה פלילית ולא היה מצדו מעשה פלילי. זוהי חריגה רבתה וסתירה רבתה של חוקי יסוד רבים.

כמו כן, על רשויות המדינה להביא בחשבון, טרם הגשת כתבי אישום, את הפגיעה המהותית, הבלתי יחסית והבלתי ראויה, בעתידם של אותם אנשים בכירים. זאת בייחוד כאשר מדובר בהרשעה של עבירות קפידה אשר הרשעה בהן נושאת את כל התוצאות של הרשעה בפלילים, אבל כאמור אין צורך בהוכחת כוונה פלילית או מעשה פלילי.

נראה כי המדינה פועלת במכוון לכסות את קלונה בשער בת רבים, על ידי ניסיון להשיג הרשעה בלתי מוצדקת של מי שאינם עבריינים. כישלונה המהדהד והמתמשך של המדינה בקיום חובותיה לאזרחיה, באכיפת החוק בעניין זה, דחק את קברניטיה, לרבות את בכירי הרשות המבצעת, לקיים וליישם מדיניות צינית של "מלחמה עד טיפת הדם האחרונה (של האזרח)".

דהיינו, המדינה, באמצעות רשות האוכלוסין, הפרקליטות ובתי המשפט יילחמו "בגבורה" בתופעה הפסולה של העסקת עובדים זרים ללא היתרי עבודה כדין עד

"טיפת הדם האחרונה" של המגזר העסקי כמובן. לא, חלילה, טיפת הדם הראשונה של הרשויות, והכול במימון אותו אזרח אשר יועמד לדין על ידי הרשויות.

4.9.2 המצב הרצוי

לדעת המחברים, עבירות לפי חוק עובדים זרים צריכות להיות מטופלות במישור המנהלי ולא הפלילי. עד שנת 2012 רשות האוכלוסין הגישה כתבי אישום רק בנסיבות חמורות, כאשר המעסיק ביצע עבירות רבות של העסקת עובדים זרים. בחודש ינואר 2012 שינתה רשות האוכלוסין וההגירה את מדיניותה בעניין זה, ופרסמה מסמך בעניין שיקולי התביעה להגשת כתב אישום במקום הטלת קנס מנהלי בעבירות של חוק עובדים זרים, והחלה להגיש כתבי אישום פלילים נגד מנהלי החברה.³⁷

הואיל ועבירות על חוק עובדים זרים הן עבירות כלכליות במהותן, יש לפעול במישור של הטלת קנס מנהלי בלבד – הטלת עיצום כספי בשיעור משמעותי וגבוה אשר, מחד גיסא, יתרום להרתעת המנהלים ומאידך גיסא יהיה איזון ראוי בין העבירה שבוצעה לבין העונש שיינתן.

4.9.3 פגיעה בזכויות יסוד

יש הטוענים כי רשות האוכלוסין וההגירה פוגעת בזכויות יסוד חוקתיות של חשודים או נאשמים בעבירות של העסקת עובד זר שלא כדין. בין היתר נטען כי פקחים מטעם רשות האוכלוסין נכנסים לבתים פרטיים של אזרחים ללא צו חיפוש, ללא מדים וללא הסכמת המחזיק בנכס – זאת בניגוד לדין ולנהלים.³⁸

דוגמה לטענה זו אפשר למצוא בהגשת כתב האישום שהוגש נגד עופר ורוית נמרודי בגין העסקת עובדת זרה ללא היתר עבודה. בעת בירור כתב האישום טענו

³⁷ חן מענית "הפליליזציה של עבירות העסקת עובד זר" **גלובס** 3.7.2017 (להלן: הפליליזציה של עבירות העסקת עובד זר).

³⁸ שם.

בני הזוג נמרודי כי החיפוש של הפקחים נעשה שלא כדין, שעה שהפקחים נכנסו לביתם ללא רשות, וחדרו אליו בגניבה.³⁹

השופטת דגית ויסמן קבעה כי אכן יש לפסול את הראיות שנמצאו באותו חיפוש, אך באותה נשימה קבעה כי אין בכך כדי להביא לביטול כתב האישום. זאת מאחר שאין מדובר בנסיבות שבהן "הגשת כתב האישום או ניהול ההליך הפלילי עומדים בסתירה מהותית לעקרונות של צדק והגינות משפטית".⁴⁰ בית המשפט, על סמך ראיות אחרות אשר הושגו שלא בדרך אותו חיפוש פסול, ואשר היו מספקים לצורך הרשעה, הרשיע את הנאשמים בעבירה של העסקת עובדת זרה שלא כדין.

דוגמה זו מבססת את הטענה כי בתי הדין לעבודה מכשירים פגיעות חמורות בהגינות ההליך ובזכויות יסוד של חשודים ונאשמים. זאת במקום להביא במקרים אלה לביטול כתב האישום, וכך להעביר מסר חד-משמעי לרשות האוכלוסין ביחס לחובתה להגן על זכויות הפרט. פעמים רבות בית הדין הארצי לעבודה מאמץ את מדיניות הפרקליטות והמדינה ומכשיר הרשעות פליליות. זאת כאמור על אף התנהלות רשות האוכלוסין ופקחיה, התנהלות שפגמיה יורדים לשורשי ההליך והיה עליה להביא לביטול.

טענה נוספת היא כי עצם ניהול כתב האישום בבית הדין לעבודה ולא בבית משפט השלום, או בית הדין לעררים, גוררת פגיעות נוספות בזכויות הנאשמים. כך למשל, גובה הקנסות בבית הדין לעבודה גבוהים בהרבה מהקנסות הניתנים בהליכים פליליים בבתי המשפט השלום.⁴¹

39 שם.

40 הע"ז (אזורי ת"א) 58886-07-13 מדינת ישראל נ' נמרודי (2.1.2017).

41 הפליליזציה של עבירות העסקת עובד זר, לעיל ה"ש 37.

רשימת מקורות

חוקי יסוד

— חוק-יסוד: הממשלה, סעיף 6(ג).

— חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו.

חקיקה ראשית

— חוק בית הדין לעבודה, התשכ"ט–1969, תוספת שנייה.

— חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, התשמ"א–1981, סעיף 16(א).

— חוק העבירות המינהליות, התשמ"ו–1985, סעיף 15.

— חוק העונשין, התשל"ז–1977, סעיף 29.

— חוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א–1961, סעיף 44.

— חוק עובדים זרים (תיקון מס' 15), התשע"ב–2012.

— חוק עובדים זרים, התשנ"א–1991, סעיפים 2, 4, 5.

— פקודת העיריות [נוסח חדש, סעיף 120(8)].

הצעות חוק

— הצעת חוק עובדים זרים (תיקון מס' 14) (העסקה שלא כדין – הגברת האכיפה), התש"ע–2010.

פסקי דין של בית המשפט העליון

- בג"ץ 9722/04 פולגת ג'ינס בע"מ נ' מדינת ישראל (7.12.1967 ט"ז כסלו התשס"ז, 7.12.2006).
- בג"ץ 6942/19 - מיכאיל צבאנו נגד שר הפנים (כ"ג בתמוז התשפ"ג, 12.7.2023).
- רע"פ 2217/12 - מדינת ישראל נגד זלמן בראשי ואחיו בעמ ואח [י"ד אדר התשע"ג, 24.2.2013].
- רע"פ 6831/09 - פואד טורשאן נגד מדינת ישראל (ט"ז תמוז התשע"א, 18.7.2011).
- ע"פ 26/05 מדינת ישראל-משרד התעשייה המסחר והתעסוקה נ' מקסימום מסעדות בע"מ (28.6.2007).
- רע"פ 10556/03 סעדיה נ' מדינת ישראל (19.12.2004).
- רע"פ 5198/01 חטיב נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(1) 769 (2001).
- ע"פ 26/05 מדינת ישראל – משרד התעשייה המסחר והתעסוקה נ' מקסימום מסעדות בע"מ (28.6.2007).
- ע"פ 538/89 ורשבסקי נ' מדינת ישראל, פ"ד מד(2) 870 (1990).

פסקי דין של בתי הדין האזוריים לעבודה

- ת"פ (אזורי נצ') 1038/03 מדינת ישראל משרד התמ"ת נ' אפוק שיא צפויי ריצפה בע"מ (16.3.2006).
- ת"פ (אזורי ת"א) 5745-02-15 מדינת ישראל נ' מיוחס (4.7.2015).

- ע"פ (ארצי) 13/07 ניר עם כהן ירקות אגודה שיתופית חקלאית בע"מ נ' מדינת ישראל – משרד התעשייה המסחר והתעסוקה (6.9.2009).
- ע"פ (ארצי) 29/09 יונסוף נ' מדינת ישראל (30.5.2010).
- ע"פ (ארצי) 34770-05-10 שרשבסקי נ' מדינת ישראל – משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה (6.10.2011).
- הע"ז (אזורי ת"א) 1896-08 מדינת ישראל משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה נ' די. סי. אס. חב. לבניין (15.12.2013).
- הע"ז (אזורי ת"א) 34050-02-15 מדינת ישראל נ' שטראוס (11.10.2015).
- הע"ז (אזורי ת"א) 41322-08-10 מדינת ישראל נ' חדוות הורים בע"מ (7.8.2012).
- הע"ז (אזורי ת"א) 41384-08-10 מדינת ישראל נ' מוסאיוף (24.5.2014).
- הע"ז (אזורי ת"א) 58886-07-13 מדינת ישראל נ' נמרודי (2.1.2017).
- הע"ז (תל אביב) 21516-02-19 - מדינת ישראל נגד אוסנת כהן (ט"ז שבט התש"פ, 11.2.2020).
- הע"ז (תל אביב) 21969-09-19 - מדינת ישראל נגד אל - דן שירותים אוטנטיים בעמ (ט' אייר תשפ"ג, 30.4.2023).
- ת"פ (תל אביב) 38277-12-19 - מדינת ישראל נגד אילנית אציל, כ' חשוון תשפ"ג, 14.11.2022.

— ת"פ (חיפה) 18450-11-18 - מדינת ישראל - רשות האוכלוסין
וההגירה נ' אורתם סהר הנדסה בע"מ (כ"ב ניסן התשפ"ד,
30.4.2024).

מאמרים

— חן מענית "הפלייליזציה של עבירות העסקת עובד זר" גלובס 3.7.2017.
— צבי קן-תור "אחריות קפידה של נושא משרה בתאגיד בעבירות של חוק
עובדים זרים" (טרם פורסם).

החלטות ממשלה

— החלטה 1274 של הממשלה ה-31 "מדיניות הממשלה בתחום עובדים
זרים – המשך הדיון" (24.1.2010).

נהלים

— "נוהל והנחיות להפעלת חוק העבירות המינהליות" הנחיות היועץ
המשפטי לממשלה, 4.3041 (29.6.2011).

שונות

— רשות האוכלוסין וההגירה, הלשכה המשפטית "שיקולי תביעה שישקלו
עובר להגשת כתבי אישום במקום הטלת קנס מנהלי מינהליות לפי חוק
עובדים זרים, התשנ"א–1991 ובהמשך להנחיה 5.2.3 להנחיות היועץ
המשפטי לממשלה: נוהל והנחיות להפעלת חוק העבירות המנהליות,
התשמ"ו–1985" (18.1.2012).

צבי קן-תור ועמית עכו: אשרות לניוד מומחים לישראל

— דו"ח סיכום נתוני זרים בישראל מרשות האוכלוסין וההגירה לשנת
2025.

צבי קן-תור ועמית עכו: אשרות לניוד מומחים לישראל